

TÚLVILÁGI BESZÉLŐ

2017-05-09HAJNAL GEZA SZÓLJ HOZZÁ!

Gulyás Gyula és Gulyás János filmje, 1990 – 1993

Az eddig a politika iránt csekély érdeklődést tanúsító fiatalság jelenlegi ikonikus figurája Gulyás Márton. A fiatalemberről és tevékenységéről szóló írások szerzői – az őt támogatók és megbélyegzők egyaránt – sokszor odakenik dolgozatuk végére, hogy bezzeg az apja meg az Magyar Művészeti Akadémia tagja, „orbánhívő”, akitől mára csemetéje nagyon messze áll. Újra előjön az apák (anyák) és fiúk polémia, akár merre nézünk: az LMP-s szóvivő anyukájára, vagy a Momentumos elnök apukájára, és még sorolhatnánk. Talán még így is jobb a helyzet mint a rendszerváltozáskor, mert legalább a mostani szülők nem tépték le senkinek a körmeit... Sőt!

S ha már a rendszerváltozásnál és a Gulyás családnál járunk, horgonyozzunk is le itt egy időre! Gulyás Gyula (Márton édesapja) és fivére János ugyanis zseniális dokumentumfilmek, s ezt majd' harminc év távlatából még jobban megerősíthetjük, ha újranezzünk a diktatúra szétesésekor készített alkotásaikat. S azért írok róluk most, mert én pont e két felvillantott nemzedék közé szorulva érteni vélem mindkettőt, s közvetíteni próbálok e kis elemzés által is a fiúk felé, hogy apáikra bizony ne legyintsenek, hanem tanuljanak tőlük. Ha mást nem is, egyfajta megértő hozzáállást a múltunkhoz, a meghatározó történelmi figurákhoz.

Ez a megérteni akarás sugárzik a Gulyás-fivérek *Túlvilági beszélő* című filmjének minden képkockájából. A három évig forgatott alkotás sokszorosan túlmutat önmagán, hiánypótló és egyedülálló a maga nemében. A végéről kezdem. Azért egyedülálló, mert erről a korszakról – jelesül a második világháború végétől a rendszerváltozásig –, s ebből a szemszögből – a kádári konszolidáció idején kényszerűségből emigránssá lett egykori politikai foglyok szempontjából nézve – alig született alkotás, amely ráadásul időt álló, kiegyensúlyozott és objektív képet fest az eseményekről és a benne résztvevőkről. S higgyék el, egyáltalán nem vagyok elfogult! Csak túl sok olyan filmet voltam kénytelen végignézni, melyekre a fenti állítások egyike sem igaz. (Hármat ezek közül ízekre szedtem *A Gérecz-hagyaték* című munkában, ezzel most nem szomorítom a kedves olvasót!) Hogy most már ne rébuszokban beszéljek, nézzük a konkrét filmet, magát. Mondhatnánk, egy portréfilmről van szó, ami egy Kecskési Tollas Tibor^[1] nevű férfiről szól. Ám micsoda érzék kellett ahhoz 1990-ben, hogy valaki már akkor lássa, hogy pont ő az a személy, akinek a bemutatásán keresztül sokkal többről tudnak mesélni az utókornak önmagánál. Kis túlzással szólva a XX. század magyar történelméről. Két diktatúráról, egy világháborúról, bonyolult emberi viszonyokról, s nem mellékesen hűségéről, kitartásról, szerelemről, magyarságról. S hogy még egyet csavarjanak Gulyásék a dolgon, tudva tudhatták, hogy emberük megítélése egyáltalán nem problémamentes. Vállalkozásuk a történetmesélés mellett, egy rehabilitációs kísérlet is volt egyben! Ha a rendszerváltás népe megérti a történetet és szereplőit, akkor könnyebben megérti a szomszédját, kollégáját, aki esetleg mást gondol valamiről, vagy Uram bocsá': másra szavaz a fülkében. (Nem vagyok naiv, tudom, hogy nem így történt, és azt is tudom, meddig érhet egy film védernyője, ugyanakkor ezért is írok róla, mert a mai viszonyok között is érvényes alkotásról van szó.)

Jómagam Kecskési Tollast az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárának (ÁBTL) rosszul olvasható, helyesírási hibáktól hemzseggő, primitív fogalmazású aktáiból ismertem meg. Például ebből a besúgói jelentésből:^[2]

Kecskési Tibor: Kb. 1920-ban született, ludovikát végzett,

onnan a csendőrséghez vezényelték. Háborus bünösként itél-

ték el. Mindét kezének ujjai csonkák, páncélököl robbanás

következtében.a börtönben? MINT KÖLTŐ TÜNT FEL? És verseit

tiokban terjesztették. Kecskési az idők folyamán sajátos ideológiát alakított ki, melynek az volt a lényege, hogy a magyarságnak az a történeti szerepe, hogy hid legyen kelet és nyugat között. Együttal a lassan hanyatló nyugati kultúra helyébe a kelet érintetlen és friss kulturerejét hozza el. A magyar-kinai rokonság a legbiztatóbb ígélet ezen a téren. Mint az olyan ember, aki a kérdések velejében járatlan, sok nevetséges és kissé zagyva elképzelést hirdetett, melynek némi fasiszta ize volt és a hitleri ideológia kései örökségének mondható. Lényege a magyarság minden népek feletti értéke volt. Magyarország vezetőszerépéről álmodozott Európában.

Versei ezért sokt tekintetben verses vezércikkhez hasonlítottak. Irodalmi műveltsége meglehetősen sekélyes volt. A börtönben fedezte fel az újabb magyar költőket, itt ismerkedett meg Kosztolányival, Babitssal, Tóth Árpáddal. A "Füveskert" kör vezéregyénisége volt, nemcsak egyik nagy írója, hanem a szervezője is. Irodalmi becsvágyát ebben a formában élte ki. A szervezéshez volt érzéke, és főleg a fiatalabb korosztályt fogta össze. Nem egyen egyetértettek nézeteivel és csak az időt várták, hogy dolgozhassanak az ügy érdekében.

Kecskési alapjában véve naiv ember, könnyen hívő, hamar lelkesedő és meglehetősen meggondolatlan. Erősen érzelmi beállítottságu. Lelkesedését könnyen átszármasztatja környezetére. E mellett meglehetősen számító és célja eléréséhez a legmerészebb lépésekre is képes. Saját költőségének tudata bizonyos méltósággal töltötte el és nem kétséges, hogy ennek érdekében minden eszközt megragad. Az ellenforradalom alatt saját verseit szavallta az utcán autó tetejéről és a tömeget határozottan fellelkesítette. Nem okos, rendkívül erőszakos. A katonai nevelés és a jámbor, buta jóindulat sajátosan keveredik jellemében. A szocialista gondolat minden ágával xxxxn a legélesebben fordul szembe. Politikai érzéket nem árult el.

Kecskési Tollas Tibor a hősműl választott Gérecz Attila rab- és költőtársa volt a váci börtönben, s hamar világossá vált a számomra, hogy a füveskertiek csak egymás viszonylatában értelmezhetőek, egyikük művészetéről sem beszélhetünk alkalmi költőtársaságuk mellőzésével. Gérecz műveinek kritikai kiadásához szükséges volt látnom a Kecskési Tollas írásával készített *Füveskert* változatát, s mindezért egészen Münchenig autóztuk feleségemmel. Ott él ugyanis a költő özvegye, akivel sokat beszélgettünk férjéről, s ő adta át a Gulyás-fivérek filmjét is (az egyetlen talán, mely nem tölthető le a NAVA oldaláról, s nem is játsszák folyvást a jeles dátumok alkalmával. Ellentétben a pocsék és félrevezető filmekkel...). A további kéziratokért pedig már idehaza ruccantunk el Nagybarcára, a költő szülőfalujába, ahol tiszteletére emlékházat avattak fel, s lelkesen és egyben szakszerűen ápolják az emlékét. Idei autózásaink helyszínei megjelennek Gulyásék filmjén is huszonhét évvel ezelőttről. A percg sem unalmas alkotás egyik titka a helyszínek és a nyilatkozók változtatása, az arányosság és a mértéktartás arany szabályainak betartásával.

Nézzük az elejéről! Egy fiatal lány, majd egy fiú beszélnek egymás után röviden az apjukról, s hozzá fűződő viszonyukról. Hogy egy olyan családban kellett felnőniük, ahol nem feltétlenül ők voltak a legfontosabbak, hanem apjuk „ügye”, s amit eszmélésük után mindketten respektálni tudtak. Majd látjuk az apát, aki több évtized után először beszél Budapesten. Lelkes, meghatódott, magával ragadó, mint ahogy előtte százszor, ezerszer lehetett a nagyvilág bármely szegletében tartott estjein, de itt most szinte tapintható a történelem kegyelmi pillanata. Az elfúló hangú, ám rendkívül karizmatikus szónok azt fejtegeti, hogy még sosem volt olyan emigrációs nemzedék a magyar történelemben, mely visszatérhetett az anyaföldre. Ők ezt most megélhették és ünneplik a bűvópatak nemzedékkel együtt (hozzájuk tartoznak Gulyásék is, meg az egész rendszerváltó értelmiség). Körülötte egykori rabtársai is röviden szólhatnak, Tóth Bálint és Kárpáti Kamil. Majd újabb vágás után térképrészleteket látunk a szovjet-magyar határvidékről, miközben ismerős hang meséli Kecskési Tollas Tibor letartóztatásának alapjául szolgáló szövevényes történetet (tudniillik, hogy az oroszok suttyomban csatolták magukhoz a határszéli falvakat, amit katonai felderítőként Tollas jelentett feletteseinek, s mentett meg a szovjet állampolgárságtól több település lakóját), s hogy ezt hogyan írta meg a szamizdat folyóiratok zászlóshajójában, a *Beszélőben*. A hang gazdája Budapest volt főpolgármestere: Demszky Gábor! (Nem tudom, hogy Gulyásék ennyire okosak voltak-e, vagy csak szimplán szerencsésük volt, de mesteri megoldás: a balliberális értelmiség egyik ikonjával kimondatni az igazságot egy ennyire kényes, a bal-jobb adok-kapok egyik kulcskérdésében, az több mint bravúr! Rádásul Demszky hiteles, szavahihető embernek írja le Tollast, akivel atyai barátságba keveredett. Azzal a Tollással, akit mások fasiszta, gyilkos csendőrnek tartanak a mai napig, minden dokumentum és cáfolat ellenére...) Több felvételen láthatjuk az azóta fiatalon elhunyt Modor Ádámot is, akiről vélhetően semmit nem tud Gulyás Marci nemzedéke, pedig a háttérben többet dogozott, mint ma egy év alatt az összes ellenzéki párt együttevée, s ő adta ki 1988-ban szamizdatként a bécsi *Füveskertet* is.

Majd jönnek azok a szereplők, akik nem lettek híresek, mégis nagyon sokat tettek másokért, és ezáltal a nemzet fennmaradásáért ezekben a vérzivataros időkben. Például Margitka, aki Kecskési Tollas menyasszonyának csupán ismerőse volt, (Tollas végig azt hitte a rokona), s miután arája elhagyta bebörtönzött vőlegényét, helyette járt hozzá beszélőre és küldött neki csomagot röpke nyolc éven keresztül. Ez magát az életben maradást szavatolta...

Majd hosszabb vallomást hallhatunk a főszereplőtől a tatabányai XIV-es aknában történekről, ahol a civil bányászokkal való együttműködés jelentette a szabadságot a föld alatt, s itt hallhatunk először a költészet hatalmáról is, vagyis, hogy hogyan kérték meg sorra a bányászok ünnepi versírásra új bajtársukat, egy-egy születésnap, udvarlás kapcsán, míg ők helyette is fejtették a szöveget. (A szocialista realizmus igazi karikatúrája az értelmiség és a munkásosztály együttműködéséről.)

Újabb vágás, s megérkezünk Nagybarcára 1990 májusában. Az egész világot bejárta, Nixon elnökkel és a pápával tárgyaló, Münchenben élő magyar költő harminchárom év után hazaérkezik szülőfalujába. Újból katartikus pillanatok tanúi lehetünk: az utcán gyerekkori barátok – bácsik és fejkendős nének – ölegetik társukat, aki mindenkit megismer, ölel csókol, kinek mi jár. Kér egy

kiló cseresznyét az utcai zöldségestől. (Értik ugye? Aki évtizedekig nem ízlelheti gyermekkorra természetes zamatait, az mindentől megfosztatik.) A szülői ház és az iskola épülete, ahol vulkánként tolulnak fel az emlékek, s derül ki, hogy az osztályból a legszebb lányka kórházban fekszik nagybetegen. Nosza, a stáb nekivág oda is a főszereplő kíséretében meglátogatni a halálán lévő asszonyt. (Megrendítő jelenet, de ez az egy nekem sok volt, ezt kivágtam volna.)

A vidéki kitérő után újabb vágások az írószövetségi, vagy más budapesti helyszínek előadásairól, Lakitelekről, halljuk Lezsák Sándort és Juhász Lászlót is pár szó erejéig, akik nagyon sokat tettek a *Tollas Tibor igazsága* című könyv kiadásával és megírásával a világ rendjének helyreállításáért. Tollas rendületlenül mesél, a mindennél kínzóbb és elviselhetlenebb éhségről, a börtönablakok bebádogozásáról, hogy még annyi fényben se lehessen részük, ami a rácsokon áttetszik (*Bebádogoztak minden ablakot* című versét minden rab kívülről szavalta, szájról szájra járt, kötelezővé tenném, s nem csak Illyés Gyula híres zsarnokság-versét reptetném október 23-a környékén), és hogy hogyan látták meg a keserűben az édeset, például, hogy soha nem lett volna költővé, ha nem zárják be legszebb fiatal éveiben. Tollas szónoklatai és szavatai közben szüntelenül gesztikulál, s látjuk csonka kezeit, amiket egy felrobbant gránát sebesített meg kiképző tiszt korában. Erre csak nagyon finom utalást hallhatunk, ezt is mesterien és diszkréten oldják meg a film készítői.

A mozi eddigi részéig a müncheni jelenetek mindvégig egy lakásban játszódnak (többször feltűnik Pfitzner Rudolf is, aki Tollas cellatársa, majd holtáig legjobb barátja volt, szakpszichológusként tevékenykedett a bajor fővárosban), ám az egyik utolsó nagy egységben megláthatjuk a *Nemzetőrfőhadiszállását* bentről, majd kívülről is. Itt tényleg extázisba estem, annyira lenyűgöztek a látottak. Gulyásék filmje alapján megérthetjük mennyire törekeny gépezet volt anyagi háttér tekintetében a Kádár-rendszer legkönyörtelenebb ellenfeleinek szellemi műhelye, és hogy mennyire Kecskési Tollas Tibornak és néhány elszánt barátjának volt köszönhető ez a kőkemény ellenállás. Egy külvárosi, kidőlt-bedőlt tanyaépület fogadta magába a szerkesztőséget és a nyomdát is, nem holmi bajor kastély. A nyomdagép pedig 1960-tól harminc éven át az a matuzsálemkorú, műemlék szerkezet volt, aminek megvételéhez Kecskési Tollas Tibor Amerikában folytatott kalapozó körútja teremtette elő a tízezer dolláros megvásárlási árat. (A rendszerváltozás Magyarországon jobb gépeket használtak a Népszabadság előállításához...) A hatvanas évek elején Münchenben, valószínűleg a szovjet titkosszolgálat háttérmunkájának eredményeként, sorra robbantották fel az ellenséges nyomdákat, tehát nem hogy támogatva, de még megvédve sem voltak a szabadságharcukat betűvel folytató emigránsok. Akiknek egyetlen céljuk volt: a nagyvilág ne feledje el a magyar ügyet, tartsa napirenden, s ne higgyen az elnyomó diktatúra képviselőinek. Ezért szerveztek egy olyan kampányt is, amelyben tízmillió aláírást (v. ö. 260 ezer aláírás az olimpia ellen) gyűjtöttek össze, az elhallgattatott tízmillió magyar nevében, három követelés teljesítéséért: a szovjet csapatok kivonásáért Magyarországról, a szabad választásokért és a politikai foglyok szabadon bocsátásáért. A *Nemzetört*, mely mindezen törekvések legfőbb médiuma volt, a világ kilencvenöt országába postázták, csak India területén 1500 előfizetőjük volt, időközönként arabul és kínaiul is megjelent, de alapként a magyar mellett napvilágot látott angolul, németül és franciául is. Az egész ügyet Tollas Tibor lelkesedése táplálta, akinek öregkorára nem volt nyugdíja, mivel egy alapítvány keretében működtette egész szervezetét, s hiába gyűjtött évente dollár ezreket előadóútjain, mindent beletett a *Nemzetörbe*. Az egész életét, ahogy a gyerekei a film elején elmondják. Megrendítő nézni az ósdi rezsót és a kávéfőzőt, ahogy a tanyasi épületben árválkodnak. A szerkesztők, nyomdászok ott töltötték éjjelüket-nappalukat, nem foglalkoztak az evéssel és a pihenéssel. A magyar titkosszolgálat mindent megtett Kecskési Tollas Tiborék szervezetének meggyöngyítéséért, erről szól a következő dokumentum:

Belügyminisztérium

Szigoruan titkos!

II/2-i. alosztály.

Adta: "Maróti" fn.ü.

Vette: Igaz Andor r.örgy.

1960. okt.17.

"Enyedi" fn. lakáson.

J e l e n t é s .

Budapest, 1960. október 20-án.

Németh Annával folytatott október 10-i beszélgetésem után, 1960. október 16-án újra összejöttünk és tovább folytatta, most már részletesen beszámolóját. Igyekezett időrendi sorrendben elmondani az eseményeket.

Ezek szerint a megbeszélte levelet 1960. szeptember 28-án este írta meg és szeptember 29-én express postára adta. A levélben megírta, hogy az itt mellékelt levelet mi írjuk, s közölte, hogy meddig marad Frankfurtban és egyuttal kérte Kecskésit, hogy ha módjában áll, keresse meg a megadott időpontig.

Levelére 1-én távirati választ kapott, ebben kérték, hogy másnap délelőtt maradjon a szállodában, telefonon jelentkezni fognak.

Igy is történt. A telefont azonban, bár Kecskési nevében – Kovács László bonyolította le, aki a Kranzler kávéház előtt adott találkozót Németh Annának. 1/2 11 órakor találkoztak, Kovács egy szemközti kisebb helyiségbe vezette Németh Annát, ahol már várt reá Kecskési és Csizmadia Zoltán.

Gondosan körülnéztek, hogy nem figyelik-e őket és megkezdődött a beszélgetés. Az irányító mindvégig Kovács László volt, bár Kecskési nagy lelkesedéssel mesélt, főleg a "Nemzetőr" ügyeiről.

Először Németh Annát kérdezték ki, aki beszámolt Nemsziláról és

rólam, majd kérdéseikre mindazokról, akikről csak tudott. Elsősorban Tóth Bálint, Kárpáti Camill, Hámori Jenő, Szathmáry György,

Hoffman László érdekelte őket. Németh Anna elmondta mindazt, amit tudott, bár néhány nevet összekevert. (...) Kecskési első üzenete számunkra az volt, hogy mondja meg nekünk,

a régi szellem töretlen, senkinek sem adták el magukat, bár töb-

ben is ajánlkoztak, úgy az amerikaiak, mint a nyugatnémetek. Ők a független Magyarországot képviselik és állandóan csak érte dolgoznak. Tudnunk kell, hogy úgy az ENSZ-ben napirendre tűzött magyar kérdésben, mint bármely más megmozdulásban az ő kezük van. Ők tartják állandóan napirenden a magyarság ügyét.

Kovács is megerősítette, hogy Kecskésinek rendkívül széleskörű kapcsolata van, a világ különböző részén. Kecskési elmondotta, hogy járt a pápánál, Nixonnál, több vezető politikusnál a világ különböző részéről, az újságot ezek is támogatják. A támogatásban különösen az élen jár egy olasz és egy svájci egyetemi tanár.

Nagytekintélyű újságokat ők látnak el magyar vonatkozású anyaggal, így a Neue Züricher Zeitungot és a Frankfurter Callgemeine Zeitungot is.

Nagy a hitelük, mert mindig vigyáznak, hogy csak valót irjanak.

A közelmúltban a Frankfurter Callgemeine közölt egy hosszabb cik-

ket Mindszentyről, melyet ők írtak. (...)Kecskési olyanképpen nyilatkozott, hogy a "Nemzetőr" anyagi támo-

gatásra szorul, mert nem tudja fenntartani önmagát. Kecskésit az amerikai magyarok hívták meg, végigjárta az amerikai városokat, utjáról 5000 dollárt hozott, melyet maradéktalanul a "Nemzetőr"-be fektetett. A "Nemzetőr" körül csoportosulnak a fiatal disszidensek és felfigyelnek minden magyar vonatkozású ügyre. Így elmondotta, hogy amikor a magyar állam ki akart végezni 31 fiatalkorut, több számban tiltakoztak, leleplezték a magyar Igazságügy-minisztériumot és a magyar cáfolatra azzal feleltek, hogy leközltek az erre vonatkozó törvény fotókopiáját. Általában mindenre felfigyelnek, amit csak megtudnak Magyarországról. Így nemrégiben Kecskési a magyar határnál járt, meglátogatta azt a három 20 éves fiút, akik közül az egyiknek egy felrobbanó akna mindkét lábát levitte. Az esetről riport jelent meg a lapban, melyben a láb nélküli fiú úgy nyilatkozott, hogy még így is megérte, hogy szabad földre került.^[3]

Inkább ehhez a szöveghez nem fűzök kommentárt...

A film utolsó jelenete nem játszódhat másutt, mint a váci börtönben. Ahol minden megalapozódott ehhez a gigászi munkához és ellenálláshoz, és ahol a rendszerváltozás hajnalán le akarta zárni Kecskési Tollas Tibor az egészet, annak rendje és módja szerint. Együtt mennek

be a börtönudvarra egykori rabtársak, besúgók és besúgottak és gyűjtanak mécseszt halott társaik emlékére. Bekukkantanak egy cellába is, ahol együtt is ültek, és eldugták a szellőzőbe a *Füveskert* egyik őspéldányát, majd dedikálják az egyik emigrációban született példányt és a börtönkönyvtárnak adományozzák. A film főszereplője mindent úgy tett, hogyha majd eljön a túlvilági beszélő ideje, örömmel és büszkén nézhessen régi-égi társai szemébe. Hitem szerint 1997. július 19-én megtette.

Elemzésem végére bemásolom még Albert Camus híres írását a magyar forradalomról, mely szintén a Kecskési Tollas szerkesztésében, 1966-ban a forradalom tízedik évfordulójára megjelent *Gloria victis* című kiadványban látott napvilágot, s amire szerkesztője a legbüszkébb volt minden műve közül. A *Túlvilági beszélő*ből kirajzolódó portré alapján nem ok nélkül!

MAGYAROK VÉRE^[4]

Nem tartozom azok közé, akik azt kívánják, hogy a magyar nép újra fegyvert fogjon, bevesse magát egy eltiprásra ítélt felkelésbe, – a nyugati világ szemeláttára, amely nem takarékoskodnék sem tapssal sem keresztényi könnyel, hanem hazamenne, felvenné házipapucsát, mint a futballszurkolók a vasárnapi kupamérkőzés után. Túl sok a halott már a stadionban, s az ember csak saját vérével gavalléroskodhat. A magyar vér oly nagy értéke Európának és a szabadságnak, hogy óvnunk kell minden cseppjét. Azok közé sem tartozom, akik úgy hiszik, alkalmazkodni kell, ha átmenetileg is, bele kell törődni a rémuralomba. Ez a rémuralom szocialistának nevezi magát, nem több jogon, mint ahogyan az inkvizíció hóhérai keresztényeknek mondták magukat. A szabadság mai évfordulóján szívemből kívánom, hogy a magyar nép néma ellenállása megmaradjon, erősödjön és a mindenünnen támadó kiáltásaink visszhangjával elérje a nemzetközi közvélemény egyhangú bojkottját az elnyomókkal szemben. És ha ez a közvélemény nagyon is erőtlén és önző ahhoz, hogy igazságot szolgáltatson egy vértanú népnek, ha a mi hangunk túlságosan gyenge, kívánom, hogy a magyar ellenállás megmaradjon addig a pillanatig, amíg keleten az ellenforradalmi állam mindenütt összeomlik ellentmondásainak és hazugságainak súlya alatt. A legázolt, bilincsbe vert Magyarország többet tett a szabadságért és igazságért, mint bármelyik nép a világon az elmúlt húsz esztendőben. Ahhoz, hogy ezt a történelmi leckét megértse a fülét betömő, szemét eltakaró nyugati társadalom, sok magyar vértnek kellett elhullnia – s ez a vérfolyam most már alvad az emlékezetben. A magára maradt Európában, csak úgy maradhatunk hívek Magyarországhoz, ha soha és sehol el nem áruljuk, amiért a magyar harcosok életüket adták, és soha, sehol, – még közvetve sem – igazoljuk a gyilkosokat. Nehéz minekünk méltónak lenni ennyi áldozatra. De meg kell kísérelnünk, feledve vitáinkat, revideálva tévedéseinket, megsokszorozva erőfeszítéseinket, szolidaritásunkat egy végre egyesülő Európában. Hisszük, hogy valami bontakozik a világban, párhuzamosan az ellentmondás és halál erőivel, amelyek elhomályosítják a történelmet, – bontakozik az élet és meggyőzés ereje, az emberi felemelkedés hatalmas mozgalma, melyet kultúrának nevezünk, s amely a szabad alkotás és szabad munka terméke. A magyar munkások és értelmiségiek, akik mellett annyi tehetetlen bánattal állunk ma, tudják mindezt, s ők azok, akik mindennek mélyebb értelmét velünk megértették. Ezért, ha szerencsétlenségükben osztoztunk, – miénk a reményük is. Nyomorságuk, láncaik és száműzöttségük ellenére királyi örökséget hagytak ránk, melyet ki kell érdemelnünk: a szabadságot, amelyet ők nem nyertek el, de egyetlen nap alatt visszaadtak nekünk!

JEGYZETEK

[1] Kecskési Tollas Tibor (1920–1997) csendőrtiszt, költő, szerkesztő. A füveskertiek meghatározó tagja. 1956-ban emigrált, előbb Bécsben, majd Münchenben telepedett le, onnan szervezte a magyar emigrációt, melyhez az általa alapított és szerkesztett *Nemzetőr* című lap

jelentette a segítséget. Ebben az orgánumban, illetve a többször, több nyelven kiadott *Füveskert* kötetekben közölte a maga és barátai börtönéveik alatt született költeményeit.

[2] ÁBTL M-27702. 45. oldal, betűhív közlés.

[3] ÁBTI M-27702., 231-234. oldal, betűhív közlés

[4] Gloria victis 1956, forrás: MEK, betűhív közlés